

**РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА
МИНИСТЕРСТВО ЗА ФИНАНСИИ**

**ПОЛУГОДИШЕН ИЗВЕШТАЈ ЗА
ИЗВРШУВАЊЕТО НА БУЏЕТОТ НА
РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА
- ЈАНУАРИ-ЈУНИ 2020 ГОДИНА -**

Скопје, јули 2020

Резиме

- Бруто-домашниот производ во првиот квартал (К1) од 2020 година забележа годишен раст од 0,2% на реална основа, при позитивен придонес врз растот на домашната побарувачка и негативен придонес на нето-извозот, во услови на пад и на извозот и на увозот;
- Бројот на вработени во К1 2020 година е повисок за 2,7% во однос на истиот квартал во 2019 година. Бројот на невработени се намали за 8,6%, што резултираше со намалување на стапката на невработеност на 16,2%;
- Стапката на инфлација во првото полугодие од 2020 година изнесува 0,5%, што е главно резултат на зголемените цени на храната за 1,7%, при намалување на цените на енергенсите;
- Вкупните буџетски приходи се реализирани во износ од 87.437 милиони денари, што претставува 44,4% од планираниот износ за 2020 година;
- Вкупните расходи на Буџетот на Република Северна Македонија во периодот јануари-јуни 2020 година се реализирани во износ од 113.387 милиони денари, што претставува 46,7% од годишниот план;
- Во периодот јануари-јуни 2020 година остварен е дефицит на Буџетот на Република Северна Македонија од 25.950 милиони денари, што претставува 3,8% од проектираниот БДП за 2020 година;
- Државниот долг на Република Северна Македонија на крајот на првиот квартал од 2020 година изнесува 41,8% од БДП, додека јавниот долг претставува 50,7% од БДП.

СОДРЖИНА

Резиме	1
1. Меѓународни економски трендови	3
2. Макроекономски трендови во земјата	3
2.1. Економска активност	3
2.2. Пазар на работна сила	6
2.3. Инфлација и монетарни движења	7
2.4. Платен биланс	8
3. Фискален сектор	9
3.1. Буџет на Република Северна Македонија	9
3.1.1 Извршување на Основниот буџет	11
3.1.2 Извршување на буџетот на фондовите	14
3.1.3 Извршување на буџетот на сопствените сметки за приходи на буџетските корисници	15
3.1.4 Извршување на Буџетот на РСМ по буџетски корисници	15
3.2. Управување со јавниот долг	17

1. Меѓународни економски трендови¹

Глобалната економија во првата половина од 2020 година беше силно погодена од неповолните ефекти од пандемијата на ковид-19, која ја наруши глобалната побарувачка, синџирите на снабдување и индустриското производство, понудата на работна сила и предизвика длабок пад на цените на нафтата и другите примарни производи, како и несигурност на финансиските пазари.

Пандемијата ја погоди европската економија кога се уште беше ранлива на нови шокови. Така, во првиот квартал од 2020 година БДП во еврозоната забележа значителен пад од 3,0%, а во ЕУ од 2,5%. Економската активност во ЕУ се предвидува да забележи пад од 7,4% во 2020 година, при што сите компоненти на агрегатната побарувачка ќе бидат погодени од пандемијата освен јавната потрошувачка и инвестициите. Во втората половина од годината се очекува враќање на економијата во нормала доколку пандемијата биде ставена под контрола по укинувањето на мерките за ограничување, и спроведените монетарни и фискални мерки се покажат ефективни во ублажувањето на непосредните економски ефекти и ограничувањето на долгорочните штети врз економијата. Во 2021 година се очекува заздравување на економската активност при што е проектиран раст од 6,1% во ЕУ.

Респонзивноста на монетарната и фискалната политика на пандемијата, како на глобално ниво така и во ЕУ, беше брза и значајна за да се ублажат притисоците врз ликвидноста на компаниите, последиците врз доходот на домаќинствата и севкупната економска активност. Сепак, економското заздравување во сите земји нема да биде исто и ќе зависи од здравствената криза и спроведените мерки за спречување на нејзиното ширење од една страна, и на економската изложеност и преземените економски мерки од друга страна.

Ризиците во однос на проекциите се во надолна насока и значителни. Имено, пандемијата може да трае многу подолго отколку што се претпоставува или да има втор бран на инфекција од вирусот, што подразбира задржување или враќање на ограничувачките мерки и подлабока глобална рецесија оваа година или побавно заздравување наредната година, што ќе се одрази и врз надворешната побарувачка и економската активност во земјата.

2. Макроекономски трендови во земјата²

2.1. Економска активност

Во однос на домашната економија, во првото тримесечје од 2020 година, согласно очекувањата дојде до забавување на економскиот раст, којшто изнесува 0,2% на годишна основа, што е одраз на влошувањето на меѓународното окружување и значителен пад на надворешната побарувачка, а во помала мера и на ограничувачките мерки преземени во март заради спречување на ширењето на коронавирусот во земјата. Оттука, најмногу погодени беа извозниот сектор и индустриското производство, но и дел од дејностите во рамки на услужниот сектор, како што се трговијата, транспортот и угостителството.

Активноста во услужниот сектор, како целина, забележа раст од 1,4% во првото тримесечје, што е резултат на поволните движења во следните дејности: Информации и комуникации од 10,4%, Дејности во врска со недвижен имот од 6,5% и Уметност, забава, рекреација и други услужни дејности од 5,2%, додека пад забележаа: Јавна управа, образование, здравство и социјална заштита од 0,9%, Трговија, транспорт и угостителство од 1,3%, Финансиски и дејности на осигурување од 1,9% и Стручни, научни, технички и административни дејности од 2,8%. Намалената трговска активност, согласно високофреквентните податоци, произлегува од неповолните движења во трговијата на големо и

¹ Анализата во овој дел се базира на пролетниот извештај на Европската комисија „European Economic Forecast“ објавен во мај 2020 година

² Во Извештајот се користат последно расположливи податоци. За БДП и невработеноста, достапни се податоци заклучно со прв квартал 2020 година.

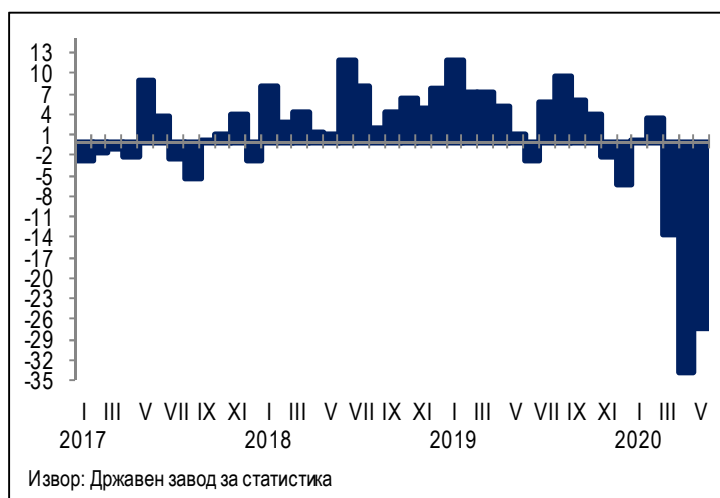
трговијата со моторни возила, додека прометот во трговијата на мало забележа раст, и покрај падот во март, кој продолжи со посилен интензитет во април и мај.

Графикон 1. Структура на економскиот раст според производниот метод (придонес во раст, п.п.)

Градежниот сектор забележа реален раст од 1,5% во првите три месеци, кој согласно високофреквентните податоци е резултат на извршените градежни работи во делот на нискоградба, односно изградба на патишта. Земјоделството во овој период забележа раст од 2,8% на реална основа.

Графикон 2. Годишен раст на индустриското производство (во %)

Во првото тримесечје активноста во индустрискиот сектор е намалена за 5,1%. Согласно месечните податоци за индустриското производство, преработувачката индустрија и снабдувањето со енергија забележаа пад, додека рударството имаше позитивен придонес врз индустријата. Падот во преработувачката индустрија е најмногу резултат на намаленото производство на машини, уреди и електрична опрема, односно дејностите поврзани со активностите на поголемите индустриски капацитети со странски капитал, кои во голема мера се интегрирани во глобалните синџири на производство. Влошените движења во овие, но и во други дејности како производството на моторни возила и текстилната индустрија во април и мај, резултираше со пад на индустриското производство од 33,5% и 27% соодветно, на годишна основа.

Декомпозицијата на економскиот раст според расходната страна покажува дека домашната побарувачка има позитивен придонес врз растот на економската активност во првото тримесечје, како резултат на зголемената потрошувачка, додека придонесот на нето-извозот е негативен, во услови на пад и на извозот и на увозот. (Графикон 3).

Потрошувачката забележа реален раст од 1,5%, при состојба на позитивен придонес и од приватната и од јавната потрошувачка. Растот на приватната потрошувачка изнесува 1,2%, што се должи на поволните движења во пазарот на работна сила, односно растот на платите и на вработеноста во економијата, но и зголемените пензии, а во одредена мера и на кредитирањето на населението, чиј раст се задржа на високо ниво. Од друга страна, намалените дознаки во економијата имаа неповолно влијание врз доходот на домаќинствата, а со тоа и врз потрошувачката. Растот на јавната потрошувачка изнесува 2,4% на реална основа, кој главно произлегува од зголемените расходи за плати и надоместоци, како резултат на покачените плати во јавниот сектор.

Графикон 3. Расходна структура на економскиот раст (придонес во раст, п.п.)

Бруто-инвестициите се намалени за 0,5% на реална основа, што според високофреквентните податоци се претпоставува дека е резултат на падот на инвестициите во машини и опрема, односно соодветсува со падот на производството, а во помала мера и на увозот на капитални добра. Од друга страна, поволните движења во градежниот сектор и растот на буџетските капитални расходи, како и солидниот прилив на странски директни инвестиции во првото тримесечје имаа позитивен придонес врз бруто-инвестициите.

Извозот на стоки и услуги во првите три месеци забележа пад од 5,4% на реална основа, што е главно одраз на влошеното меѓународно окружување и падот на надворешната побарувачка и резултираше, пред се, со пад на извозот на капацитетите во слободните економски зони, односно извозот на машини, транспортни уреди и хемиски производи, додека остварувањата на дел од останатите извозни сегменти беа солидни, како што се прехранбените, медицинските и фармацевтските производи. Увозот на стоки и услуги забележа реален пад од 3,2%, условен главно од намалениот увоз на интермедијарни производи, при пад на извозот, додека увозот на производи за широка потрошувачка забележа раст. Месечните податоци за април и мај, согласно очекувањата, покажуваат подлабок номинален пад на трговската размена со странство.

Во 2020 година, во услови на значајно влошување на меѓународното економско окружување и значителен пад на надворешната побарувачка предизвикано од здравствената криза, како и негативните економски импликации од спроведувањето на мерките за спречување на ширење на коронавирусот во земјата, економската активност се очекува да забележи пад од 3,4%, согласно основното сценарио кое претпоставува дека главниот удар врз економската активност ќе се почувствува во вториот квартал. Имено, неповолното глобално окружување ќе влијае врз активноста на домашните извозни компании,

приливот на СДИ и на приватните трансфери од странство, а ограничувачките мерки се очекува да имаат одредено влијание врз пазарот на работна сила и расположливиот доход на домаќинствата и нивната потрошувачка и инвестиции, како и на инвестициската активност на деловните субјекти. Притоа, фискалните антикризни мерки се очекува да влијаат кон ублажување на последиците врз доходот и потрошувачката на домаќинствата и ликвидноста на деловните субјекти. Јавната потрошувачка е предвидено да забележи умерен раст, а во услови на значителен пад на увозот на стоки и услуги, нето-извозната побарувачка се очекува да има позитивен придонес врз економската активност.

Економското заздравување кое се предвидува да започне во последниот квартал од 2020 година, се очекува да продолжи со засилено темпо во текот на 2021 година, при што е проектиран економски раст од 4,8%.

Табела 1. Споредба на проекциите за економски раст и инфлација за 2020 година (во %), ревидирани и претходни проекции

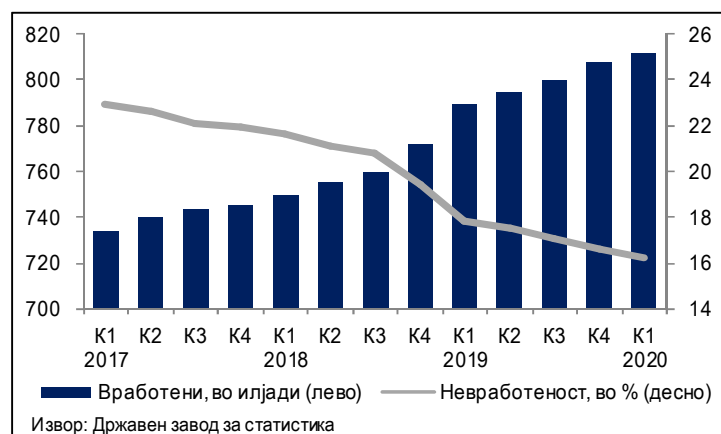
Институција	Реален раст на БДП (%)		Стапка на инфлација	
	претходна	последна	претходна	последна
ММФ	3.4	-4.0	2.0	-0.9
Светска банка	3.2	-2.1	1.8	2.1
Европска комисија	3.2	-3.9	1.9	-0.7
ЕБОР	3.2	-3.5	-	-
НБРСМ	3.8	-3.5	1.5	0.0
Министерство за финансии	3.8	-3.4	1.7	-0.2

Извор: ММФ (Request for Purchase Under the Rapid Financing Instrument, април 2020 г.), Светска банка (Global Economic Prospects, јуни 2020 г. и Western Balkans Regular Economic Report No.17, април 2020 г.), Европска комисија (European Economic Forecast, мај 2020 г.), ЕБОР (Regional Economic Prospects, мај 2020 г.) и НБРСМ (Квартален извештај, мај 2020 г.).

2.2. Пазар на работна сила

Позитивните движења на пазарот на трудот продолжија во првото тримесечје од 2020 година. Според Анкетата на работна сила, бројот на вработени лица е зголемен за 2,7% во однос на истото тримесечје од 2019 година, при што вработеноста е зголемена во индустрискиот и услужниот сектор, пред се, во преработувачката индустрија, трговската дејност, образованието, здравството и социјалната заштита. Стапката на вработеност достигна 48,1%, што претставува зголемување од 1,2 процентни поени на годишна основа.

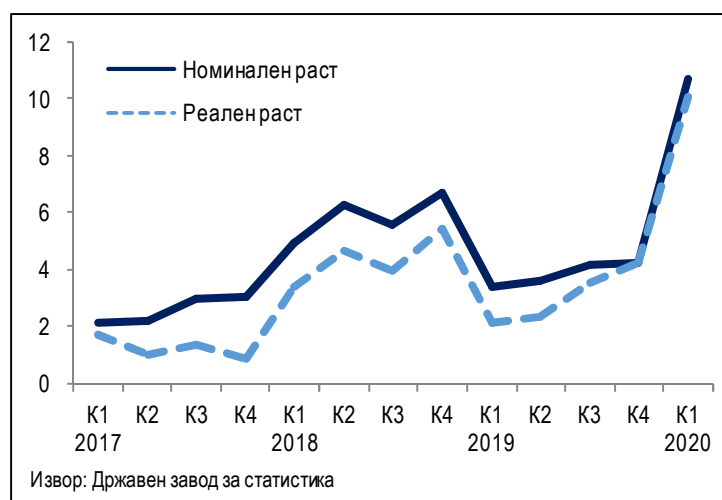
Графикон 4. Број на вработени и стапка на невработеност

Растот на вработеноста е придружен со пад на бројот на невработени, со што стапката на невработеност во првото тримесечје од 2020 година се намали на 16,2%, односно за 1,6 процентни поени во споредба со една година порано. Пад на стапката на невработеност има кај сите три возрастни групи. Активното население во првото тримесечје претставува 57,4% од работоспособното население, и е зголемено за 0,3 процентни поени на годишна основа.

Просечната месечна нето-плата во периодот јануари-март 2020 година е повисока за 10,7% на номинална основа и за 10% на реална основа, што во голема мера е одраз на зголемувањето на нивото на минимална плата во земјата, владината мерка за финансиска поддршка на работодавачите кои ќе извршат зголемување на платата до одреден износ, ефектот од зголемените плати на вработените во јавниот сектор во септември претходната година, како и дополнителното зголемување на платите во образованието и здравството годинава. Така, на номинална основа, во преработувачката индустрија платите се зголемени за 14,4%, во трговијата за 12,8%, во образованието за 12,7%, во градежништвото и информациско-комуникациската дејност за 12,3%, во транспортната дејност за 10,9%, во угостителството за 9,5%, во здравството и социјалната заштита за 8,2% итн. Во април и мај растот на просечната нето-плата забави на 4,2% и 4,4% соодветно, како резултат на пандемијата, со што во периодот јануари – мај 2020 година таа е зголемена за 8,2% на годишна основа.

Графикон 5. Раст на просечната нето-плата (во %)

2.3. Инфлација и монетарни движења

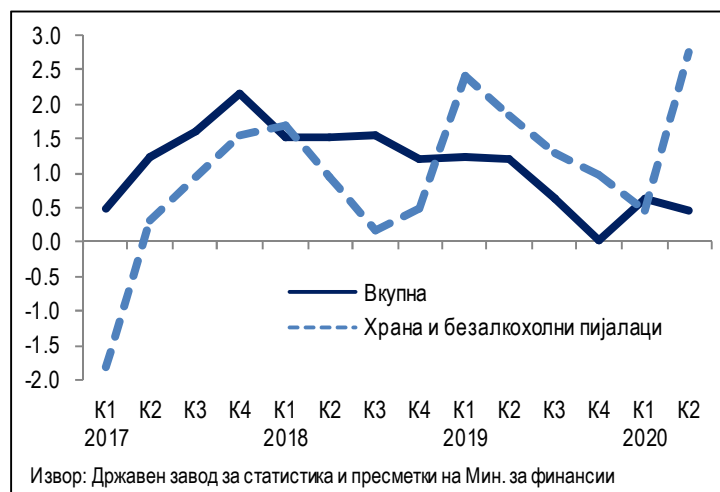
Стапката на инфлација во периодот јануари-јуни 2020 година изнесува 0,5%. Растот на потрошувачките цени во овој период се должи на растот на цените на прехранбените производи од 1,7% и од цените на тутунот кои се повисоки за околу 6%, додека цените на енергенсите забележаа пад, при што најголемо намалување имаа цените на нафтените деривати, од околу 10%.

Во периодот јануари-јуни 2020 година, во услови на високо ниво на девизни резерви и ниски инфлациски притисоци, Народната банка продолжи со олабавување на монетарната политика преку намалување на основната каматна стапка во три наврати, во јануари, во март и во мај за вкупно 0,75 процентни поени, односно на 1,5%, но и преку други дополнителни мерки, со цел ублажување на ефектите од пандемијата врз домашната економија, преку натамошна поддршка на кредитната активност на банките.

Кредитната активност во мај 2020 година забележа раст од 5,9% на годишна основа, придвижен од зголеменото кредитирање на домаќинствата за 8,6%, а позитивен придонес имаше и кредитирањето на претпријатијата (раст од 3,3%). Вкупните депозити во банкарскиот систем во мај 2020 година се повисоки за 7,8% на годишна основа, при што депозитите во домашна валута, кои се зголемени за 8,0%,

придонесуваат со 61% во вкупниот раст на депозитниот потенцијал. Растот на депозитите во странска валута изнесува 7,7%.

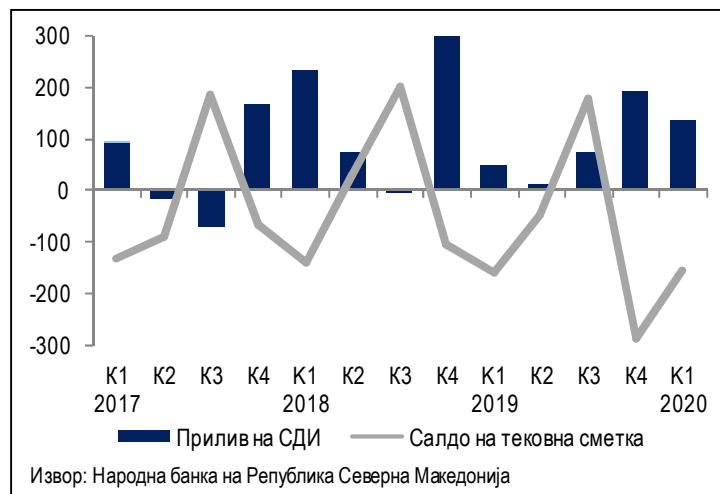
Графикон 6. Годишна стапка на инфлација (во %)

2.4. Платен биланс

Тековната сметка на платниот биланс во првото тримесечје од 2020 година забележа дефицит од 157 милиони евра, кој е на слично ниво со дефицитот остварен истиот период претходната година. Притоа, подобрување има кај размената со услуги и кај салдото на примарниот доход, салдото на секундарниот доход е на слично ниво, додека трговскиот дефицит бележи влошување.

Графикон 7. Салдо на тековна сметка и прилив на СДИ (во милиони евра)

Во првите три месеци, СДИ во земјата изнесуваат 137,3 милиони евра и се повисоки за 88,7 милиони евра споредено со истиот период од претходната година. Приливот на СДИ во овој период главно потекнува од реинвестирањето на добивката на компаниите со странски капитал, по кој основ е остварен 63% од вкупниот прилив на СДИ. По основ на меѓукомпаниски позајмувања (должнички инструменти) е реализиран 22% од вкупниот прилив, а останатиот дел (15%) се однесува на сопственички капитал.

Девизните резерви на крајот на јуни 2020 година изнесуваат 3,6 милијарда евра и се зголемени за околу 24,3% споредено со јуни 2019 година. Девизните резерви обезбедуваат 5,2-месечна покриеност на увозот на стоки и услуги, што претставува адекватно ниво на резерви за справување со евентуални шокови.

3. Фискален сектор

Реализацијата на Буџетот во изминатиов период од годината беше под влијание на здравствено-економската криза предизвикана од корона вирусот. Мерките на Владата за спречување на ширењето на COVID-19 наметнаа значајни рестрикции кои влијааа на намалување или целосно запирање на економската активност што се рефлектираше на реализацијата на приходите. Со цел справување со епидемијата, во овој период беа неопходни сеопфатни мерки не само за заштита на работните места, туку и за заштита на ликвидноста на Буџетот, сервисирање на најприоритетните обврски, како и сведување на минимум на сите помалку продуктивни трошења од Буџетот.

Економската активност која поради спроведување на здравствените мерки беше намалена, како и сеуште присутната непредвидливост на натамошниот развој и шокот на страната на побарувачка, неминовно ја наметна потребата од надолна корекција на приходната страна на Буџетот. Истовремено, расходната страна на Буџетот има зголемени потреби во здравствениот сектор и социјалната заштита, потреба од зголемена поддршка на стопанството и граѓаните, како и потреба за дополнителни таргетирани мерки за ревитализација на економијата во фазата на постепено релаксирање на мерките за спречување на COVID-19 и ре-отварање на економијата, стимулирање на приватната потрошувачка на граѓаните и дополнителна поддршка на стопанството за заштита на ликвидноста, заштита на работните места, но и уште повеќе во пост-кризниот период зголемување на конкурентноста, продуктивноста и модернизирање на опремата и процесите. Со тоа се наметна потреба и се донесоа измени и дополнувања на Буџетот на Република Северна Македонија за 2020 година (во понатомошен текст Буџетот).

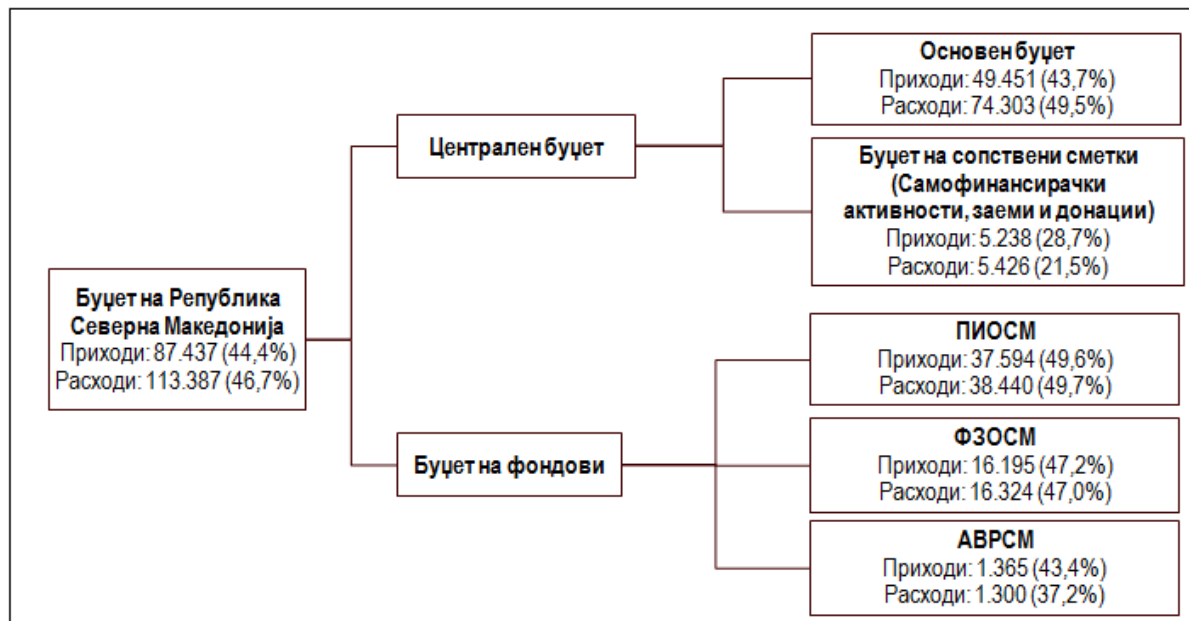
3.1. Буџет на Република Северна Македонија³

Со Буџетот на Република Северна Македонија за 2020 година вкупните приходи се планирани во износ од 196.768 милиони денари, вкупните расходи во износ од 242.948 милиони денари, односно планиран е дефицит од 46.180 милиони денари (дефицит на Основниот буџет од 39.958 милиони денари, дефицит на фондови 2.263 милиони денари и дефицит на сметките за сопствени приходи од 6.959 милиони денари).

Вкупните буџетски приходи се реализирани во износ од 87.437 милиони денари, што претставува 44,4% од планираниот износ за 2020 година, односно намалување од 9% во однос на реализираните вкупни приходи во истиот период од 2019 година (Табела 2). Во рамки на вкупните приходи, 79.557 милиони денари се остварени по основ на даночни приходи и социјални придонеси, со што стапката на реализација е 46,1% од планираниот износ за 2020 година, односно пад од 5,9% во однос на претходната година. Притоа, даноците се реализирани во вкупен износ од 47.796 милиони денари (односно реализација од 43,8% од планираниот износ за 2020 година), додека придонесите се реализирани во износ од 31.761 милиони денари (годишен раст од 8%, односно 50,1% од планираниот износ за 2020 година). Во изминатиот период наплатата на даночни приходи во споредба со анализираниот период минатата година бележи пад, како резултат на Ковид-19 кризата и преземените рестриktivни мерки на владата кои ја забавија економската активност. Позначителен пад е забележан кај ДДВ со 16,5%, акцизите со 18,6% и данокот на добивка со 12,1%. Сепак, наплатата на приходите во вториот квартал е подобра од проекциите, што укажува на тоа дека повторното отворање на економијата ќе оди побрзо од очекуваното.

³ Деталните податоци за секој буџетски корисник се прикажани во табелите на следниот линк: <https://finance.gov.mk/mk/node/898>.

Графикон 8. Шематски приказ на Буџетот на РСМ - остварување (во милиони денари) и стапка на реализација (во %)

Вкупните расходи на Буџетот на Република Северна Македонија во периодот јануари-јуни 2020 година се реализирани во износ од 113.387 милиони денари, што претставува 46,7% од годишниот план, односно раст од 9,9% во однос на првото полугодие на 2019 година. Расходната страна во првото полугодие бележи раст на годишно ниво, во најголем дел како резултат на преземените мерки во борбата против кризата предизвикана од Ковид-19. Оправданоста за ваквиот пораст на расходите се содржи во исплата на: повисоки пензии, социјална помош, плати, како и поддршка за фирми и граѓани погодени од кризата предизвикана од Ковид-19.

Притоа, тековните расходи се реализирани во износ од 108.959 милиони денари, односно 48,8% од планираниот износ за цела година, што претставува раст од 11,3% во однос на 2019 година, првенствено како одраз на повисоки трансфери од 14,1% (социјални трансфери за пензии, социјална помош и здравствена заштита 6,7%, трансфери за ДДВ, блок и наменски дотации 12,3% како и останати трансфери за 53,1%, како резултат на исплата на субвенции за поддршката на фирми и граѓани погодени од кризата предизвикана од КОВИД-19 во износ од околу 5.400 милиони денари) и категоријата плати и надоместоци со повисок раст од 8,4%. Пониска реализација има кај категоријата стоки и услуги за 5,9% и камата 0,8% и кај капиталните расходи кои се реализирани во износ од 4.428 милиони денари, односно 22,8% од планот за годината и се пониски во споредба со истиот период од 2019 година за 16,1%.

Во периодот јануари-јуни 2020 година остварен е дефицит на Буџетот на Република Северна Македонија од 25.950 милиони денари (Табела 2), што претставува 3,8% од проектираниот БДП за 2020 година. Во рамките на Буџетот на РСМ, Основниот буџет има остварено дефицит од 24.852 милиони денари, фондовите дефицит од 910 милиони денари и сметките за сопствени приходи дефицит во износ од 188 милиони денари.

Табела 2. Извршување на Буџетот на РСМ за период јануари-јуни 2020 година

	Буџет 2020	Јануари-јуни 2020		
	милиони денари	милиони денари	годишна стапка на раст	стапка на реализација
ВКУПНИ ПРИХОДИ	196.768	87.437	-9.0%	44.4%
Даноци и придонеси	172.407	79.557	-5.9%	46.1%
Даноци	106.730	47.315	-13.1%	44.3%
Персонален данок на доход	18.700	8.456	-2.8%	45.2%
Данок на добивка	10.600	5.743	-12.1%	54.2%
ДДВ	48.000	20.099	-16.5%	41.9%
Акцизи	23.350	9.793	-18.6%	41.9%
Увозни давачки	5.500	2.989	4.7%	54.3%
Други даночни приходи	580	235	-11.7%	40.5%
Придонеси	63.397	31.761	8.0%	50.1%
Неданочни приходи	17.063	5.714	-38.5%	33.5%
Капитални приходи	2.139	515	31.0%	24.1%
Странски донации	5.159	1.651	-12.3%	32.0%
ВКУПНИ РАСХОДИ	242.948	113.387	9.9%	46.7%
Тековни расходи	223.402	108.959	11.3%	48.8%
Плати и надоместоци	30.244	14.780	8.4%	48.9%
Стоки и услуги	18.760	7.316	-5.9%	39.0%
Трансфери	166.099	84.155	14.1%	50.7%
Социјални трансфери	116.910	57.072	6.7%	48.8%
ПИОСМ	68.856	34.295	4.6%	49.8%
Паричен надоместок за невработени	2.735	1.059	0.4%	38.7%
Социјална помош	11.246	5.636	25.5%	50.1%
Здравствена заштита	34.073	16.082	5.9%	47.2%
Други трансфери	44.386	26.007	33.3%	58.6%
Камата	8.299	2.708	-0.8%	32.6%
Капитални расходи	19.546	4.428	-16.1%	22.7%
БУЏЕТСКО САЛДО	-46.180	-25.950	268.6%	56.2%

Извор: Министерство за финансии

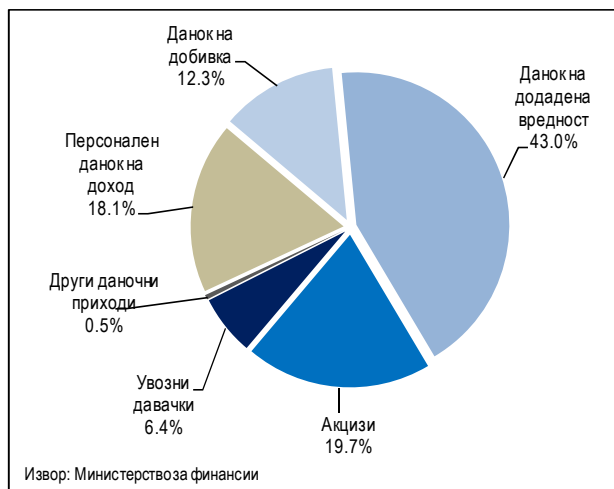
3.1.1 Извршување на Основниот буџет

Вкупните приходи на Основниот буџет во периодот јануари-јуни 2020 година изнесуваат 49.451 милион денари и истите претставуваат 43,7% од вкупно предвидените приходи за 2020 година во износ од 113.068 милиони денари.

Наплатата на даночните приходи, кои претставуваат најзначајна ставка во рамки на вкупните приходи, во овој период изнесува 46.711 милиони денари, односно 44,3% од годишниот план, додека неданочните и капиталните приходи се остварени во износ од 2.740 милиони денари или 35,7% во однос на планираните за цела година.

Структурата на остварените даночни приходи покажува дека данокот на додадена вредност има најголемо учество со 20.099 милиони денари или 43% од вкупните даночни приходи (Графикон 9). Потоа следуваат приходите по основ на наплатени акцизи со 9.189 милиони денари, персоналниот данок од доход со 8.456 милиони денари, данокот од добивка со 5.743 милиони денари, увозните давачки со 2.989 милиони денари и другите даночни приходи со 235 милиони денари.

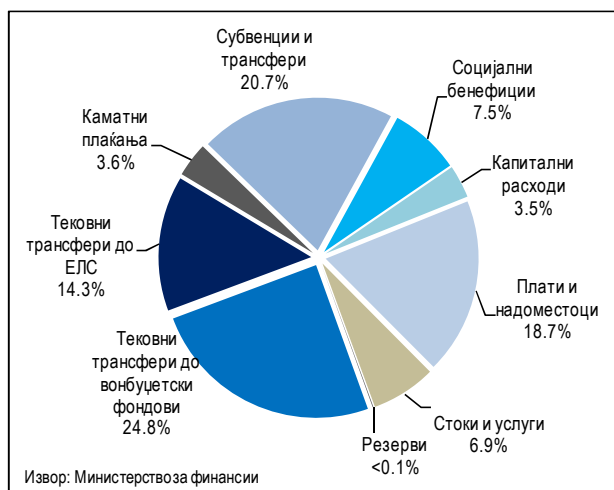
Графикон 9: Структура на остварени даночни приходи, јануари-јуни 2020 година (во %)

Вкупните расходи на Основниот буџет во периодот јануари-јуни 2020 година се реализирани во износ од 74.303 милиони денари или 49,5% од вкупно предвидените средства со Основниот буџет за 2020 година.

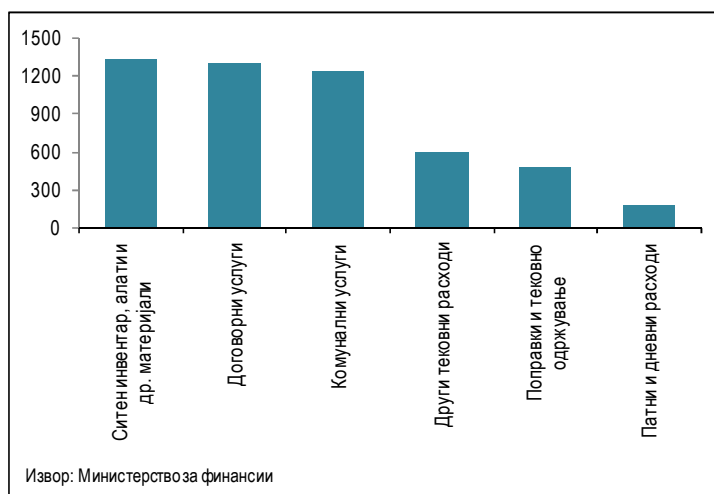
Во структурата на извршените расходи во овој период најголемо учество имаат расходите по основ на тековни трансфери до вонбуџетските фондови со 18.421 милион денари или 24,8%. Потоа следуваат: субвенции и трансфери со 15.371 милиона денари, плати, наемнини и надоместоци со 13.874 милиони денари, расходи за тековни трансфери до единиците на локална самоуправа (ЕЛС) со 10.636 милиони денари, стоки и услуги со 5.160 милиони денари, социјални бенефиции со 5.557 милиони денари, каматни плаќања со 2.708 милиони денари и капитални расходи со 2.576 милиони денари. На Графиконот 10 е прикажано нивното процентуално учество во вкупните расходи.

Графикон 10: Структура на остварени расходи според економска класификација, јануари-јуни 2020 (во %)

Од вкупно планираните средства за плати и надоместоци за 2020 година со Основниот буџет, во анализираниот период се реализирани 49,1%, додека стапката на реализација кај категоријата стоки и услуги изнесува 45,2%. На Графиконот 11 се прикажани дезагрегирани податоци за извршените расходи за стоки и услуги.

Графикон 11: Расходи за стоки и услуги, јануари-јуни 2020 година (во милиони денари)

Тековните трансфери до вонбуџетските фондови во првата половина од годината претставуваат 46,9% од годишниот план. Во рамки на оваа категорија, најголемиот износ, односно 83% отпаѓа на трансфери до Фондот за пензиско и инвалидско осигурување на Северна Македонија, додека остатокот претставува трансфер до Фондот за здравствено осигурување и Агенцијата за вработување.

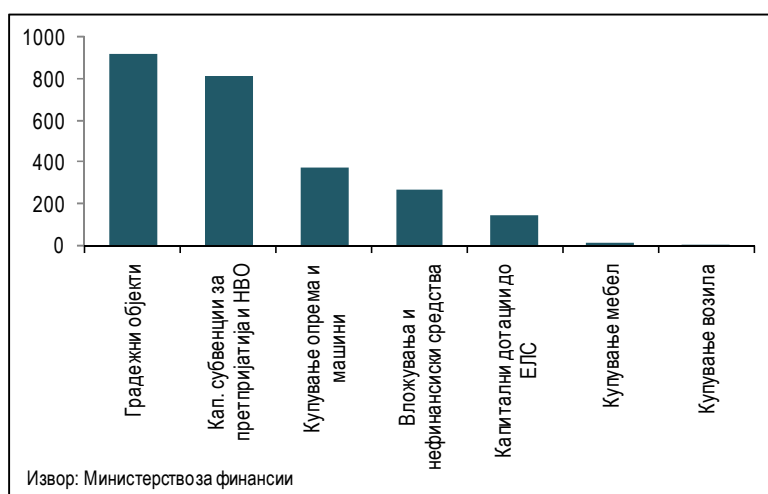
Од вкупно планираните средства за тековни трансфери до ЕЛС за 2020 година, во првата половина од годината се реализирани 49,9%. Во рамки на оваа категорија, најголемиот износ, односно 89% е по основ на блок и наменски дотации, додека остатокот е по основ на ДДВ дотации.

Стапката на реализација кај категоријата субвенции и трансфери во разгледуваниот период изнесува 66,7%. Најголем дел од овие средства, односно 39,1% се исплатени од Влада на РСМ за мерки за справување со КОВИД 19 кризата и привлекување на странски директни инвестиции додека 37,3% се исплатени по основ на земјоделски субвенции од страна на Агенцијата за финансиска поддршка во земјоделството и руралниот развој.

Социјалните бенефиции во периодот јануари-јуни претставуваат 52,8% од планираните за 2020 година.

Капиталните расходи во разгледуваниот период претставуваат 33% од планираните средства за оваа намена со Основниот буџет за 2020 година. На графиконот 12 се прикажани дезагрегирани податоци за извршените капитални расходи.

Графикон 12: Капитални расходи, јануари-јуни 2020 година (во милиони денари)

Во разгледуваниот период, отплатата на главнина од Основниот буџет по однос на вкупниот долг изнесува 14.078 милиони денари, додека плаќањата по основ на камати изнесуваат 2.708 милиони денари. Од вкупните одливи по основ на отплата на кредити, 1.592 милиони денари се одливи за отплата на главнина кон домашни кредитори, додека 12.486 милиони денари се одливи за отплата на главнина кон нерезидентни кредитори. За трошоци по основ на камата кон домашни кредитори исплатени се 1.217 милиони денари, додека кон странски кредитори исплатени се 1.491 милион денари.

3.1.2 Извршување на буџетот на фондовите

Фондот за ПИОСМ во првата половина од годината има остварено дефицит од 846 милиони денари. Остварувањето на приходите и приливите до јуни изнесува 37.594 милиони денари, што претставува 49,6% во однос на планираните за 2020 година, додека извршувањето на расходите изнесува 38.440 милиони денари, односно 49,7% од годишниот план. Од вкупните приходи, 21.471 милион денари се приходи по основ на придонеси за пензиско и инвалидско осигурување (50,1% од годишниот план и истите бележат раст од 8,4% на годишно ниво), 15.417 милиони денари се трансфери од Основниот буџет, 604 милиони денари се приходи од акцизи, а останатите 102 милиона денари се други приходи на Фондот.

Во делот на расходите на Фондот за ПИОСМ, трошоците за пензии се реализирани во износ од 29.789 милиони денари или 49,1% од предвидените за 2020 година. Трансферите од Фондот за ПИОСМ до приватните пензиски фондови изнесуваат 4.506 милиони денари, а придонесите за здравствено осигурување за пензионери до Фондот за здравствено осигурување се исплатени во износ од 3.913 милиони денари. Расходи за плати, стоки и услуги и други трошоци се извршени во износ од 232 милиона денари.

Заклучно со јуни 2020 година, Фондот за здравствено осигурување има остварено дефицит во висина од 129 милиони денари, во услови на остварени приходи од 16.195 милиони денари, што претставуваат 47,2% од годишниот план и извршени расходи од 16.324 милиони денари, односно 47% од планираните за 2020 година.

Во разгледуваниот период, остварени се приходи од придонеси за здравствено осигурување во износ од 8.973 милиони денари или 50,1% од годишниот план и истите бележат раст од 7,2% на годишно ниво. Придонесите за здравствено осигурување на пензионери уплатени од Фондот за ПИОСМ изнесуваат 3.913 милиони денари, додека придонесите за здравствено осигурување уплатени од Агенција за вработување на РСМ изнесуваат 72 милиона денари. Трансферите од Основниот буџет изнесуваат 2.965 милиони денари, приходите од партиципација изнесуваат 224 милиони денари, а останатите приходи 48 милиони денари. Во делот на расходите реализирани се трошоци за примарна здравствена заштита од 13.908 милиони денари, трошоци за боледување од 1.809 милиони денари, за ортопедски помагала од 259 милиони денари и за лекување во странство од 106 милиони денари. Расходи за плати, стоки и услуги и капитални расходи се извршени во износ од 242 милиона денари.

Агенција за вработување на РСМ во периодот јануари – јуни 2020 година има остварено суфицит во висина од 65 милиони денари, во услови на остварени приходи во износ од 1.365 милиони денари (43,4% од планираното за 2020 година) и извршени расходи во износ од 1.300 милиони денари (37,2% во однос на годишниот буџет). Придонесите по основ на осигурување во случај на невработеност се остварени во износ од 1.317 милиони денари и претставуваат 50,1% од годишниот план и истите бележат раст од 6% на годишно ниво.

Расходите на Агенцијата за вработување по основ на паричен надоместок за невработени лица во првата половина од годината изнесуваат 738 милиони денари, по основ на средства за вработување на инвалидни лица изнесуваат 36 милиони денари, за активни мерки за вработување се извршени 321 милион денари, а за плаќање на придонеси за пензиско и здравствено осигурување за невработени лица се потрошени 72 милиона денари. Расходите за плати, стоки и услуги на Агенцијата изнесуваат 133 милиони денари.

3.1.3 Извршување на буџетот на сопствените сметки за приходи на буџетските корисници

Согласно Буџетот на РСМ за 2020 година планиран е дефицит на буџетите на сопствени сметки за приходи на буџетските корисници (наменети за самофинансирачки активности, заеми и донации) во износ од 6.959 милиони денари, додека во анализираниот период остварен е дефицит во износ од 188 милиони денари.

Заклучно со јуни 2020 година, вкупните остварени приходи на овие сметки изнесуваат 5.238 милиони денари (28,7% од планот за 2020 година), а реализирани се расходи во износ од 5.426 милиони денари (21,5% од годишниот буџет). Во рамки на расходите, за тековни расходи се потрошени 3.585 милиони денари или 26,3% од годишниот план, додека за капитални расходи реализирани се средства во износ од 1.841 милион денари или 15,9% од годишниот план.

3.1.4 Извршување на Буџетот на РСМ по буџетски корисници⁴

Во продолжение е даден осврт на расходите и одливите од Буџетот на РСМ за најголемите буџетски корисници, чиј вкупен годишен буџет претставува 83,8% од вкупниот буџет на сите буџетски корисници (Графикон 13).

Министерството за труд и социјална политика во првата половина на 2020 година реализираше 24.524 милиони денари или 12,2% повеќе во споредба со претходната година. Реализацијата на расходите изнесува 47,8% од вкупниот буџет за 2020 година. Притоа, најголем дел (68,8%) од расходите во овој период се наменети за тековни трансфери до буџетските фондови, за што се потрошени 16.877 милиони денари или 47,5% од средствата наменети за 2020 година. Втора најзначајна расходна ставка се социјалните бенефиции, кои учествуваат со 22,7% во вкупните расходи и за оваа намена реализирани се 51,1% (5.556 милиони денари) од планираните за 2020 година.

Во периодот јануари – јуни 2020 година, преку разделот Министерство за финансии – функции на држава⁵ реализирани се 19.371 милион денари (33,8% од предвидените за 2020 година), што е за 33,2% повеќе споредено со истиот период од 2019 година. Отплатата на главнина (14.015 милиони денари) е главна ставка во вкупните расходи на овој буџетски корисник со учество од 72,4%. По основ на каматни плаќања отпаѓаат 14,0% од вкупните расходи, за што реализирани се 2.704 милиони денари, или 32,6% од вкупниот буџет за оваа намена. Трета најзначајна ставка со учество од 6,1% се тековните трансфери до ЕЛС, за што се потрошени 1.172 милиона денари.

Министерството за образование и наука во периодот јануари - јуни 2020 година реализираше буџетски средства во износ од 12.012 милиона денари (46,0% од планираното), што е за 6,3% повеќе во споредба со претходната година. Најголем дел од расходите (66,9%) претставуваат тековни трансфери до ЕЛС, за што се потрошени 8.042 милиона денари или 49,8% од вкупно планираните средства. Плати и надоместоци се втора најзначајна ставка со учество од 15,3%, за што се потрошени 1.837 милиони денари, односно 48,8% од вкупно предвидените. За стоки и услуги (кои учествуваат со 9,7% во вкупните расходи) реализирани се 1.162 милиона денари, што претставува 33,9% од вкупно предвидените средства за тековната година.

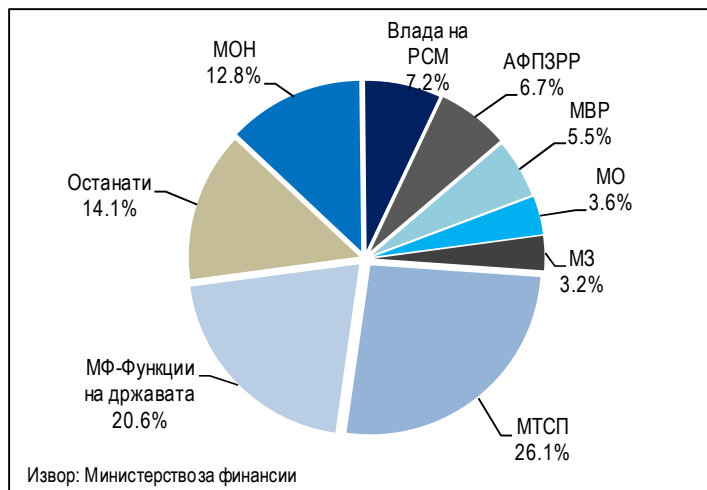
Владата на Република Северна Македонија во првата половина од 2020 година реализираше вкупно 6.745 милиони денари, односно 54,2% од планираните средства за 2020 година или околу 7 и пол пати повеќе од истиот период минатата година. Притоа, субвенциите и трансферите кои учествуваат со

⁴ Деталните податоци за Приходите и расходите по буџетски корисници се прикажани во табелите на следниот линк: <https://finance.gov.mk/mk/node/898>. Податоците се прелиминарни и неконсолидирани и ги вклучуваат и приливите и одливите на средства.

⁵ Во рамките на овој раздел опфатени се активности како што се: навремено сервисирање на обврските на државата по основ на домашно и странско задолжување; редовна исплата на оперативните трошоци на државата по претходно доставена документација за исплата; учество во капиталот на меѓународни финансиски институции; плаќање ДДВ по основ на капитални инвестиции финансирани од донации, финансирање на проектите од поодделните компоненти од ИПА итн.

94,7% во вкупните расходи на овој буџетски корисник беа реализирани во износ од 6.389 милиони денари (55,9%).

Графикон 13: Структура на остварени расходи и одливи според буџетски корисници, јануари-јуни 2020 година (во %)

Во периодот јануари - јуни 2020 година, Агенцијата за финансиска поддршка во земјоделството и руралниот развој (АФПЗРР) реализираше средства во износ од 6.313 милиони денари (84,7% од вкупните планирани средства за тековната година), што претставува повисока реализација за 9,0% во однос на истиот период од 2019 година, како резултат на високата реализација на субвенции и трансфери (90,4% од вкупно предвидените средства).

Во периодот јануари - јуни 2020 година, од страна на Министерството за внатрешни работи вкупно се реализирани 5.171 милион денари, што претставува 45,3% од буџетот за 2020 година, односно пад од 6,9% во однос на 2019 година. Најзначајна расходна ставка претставуваат плати и надоместоци со учество од 77,2%, за што се потрошени 3.989 милиони денари или 49,4% од планираното. Втора најзначајна ставка се стоки и услуги со учество од 16,7%, за што се реализирани 865 милиони денари, што претставува 43,9% од годишниот план.

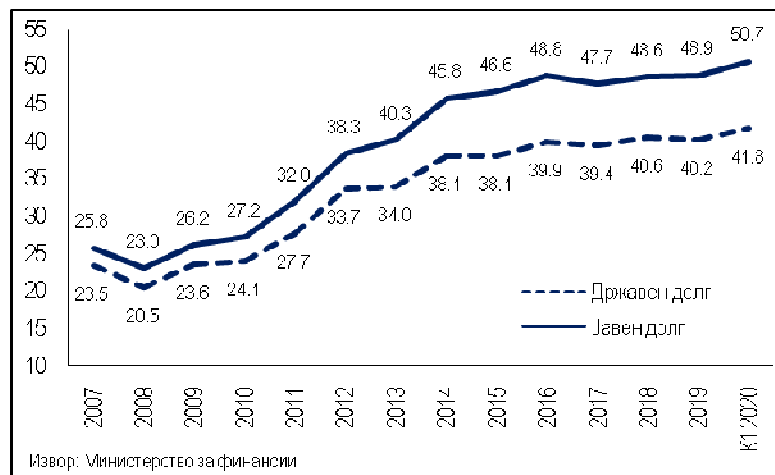
Министерството за одбрана во првата половина од 2020 година реализираше буџетски средства во износ од 3.382 милиона денари, што е 39,6% од вкупниот буџет за оваа година, а претставува пад од 0,8% во однос на претходната година. Платите и надоместоците имаат најголемо учество во расходите со 60,0%, за што во периодот јануари – јуни 2020 година се реализирани 2.029 милиони денари (49,7% од вкупно предвидените средства за тековната година). Расходите за стоки и услуги учествуваат со 23,2% во вкупните расходи, за што во анализираниот период потрошени се 785 милиони денари, односно 34,0% од вкупно предвидените.

Министерството за здравство во периодот јануари – јуни 2020 година реализираше буџетски средства во износ од 3.040 милиони денари (17,3% повеќе во однос на истиот период од претходната година), што е 38,8% од вкупниот буџет за 2020 година. Стоките и услугите имаат најголемо учество во расходите со 45,5%, за што во овој период потрошени се 1.384 милиони денари или 52,8% од средствата наменети за 2020 година. Тековните трансфери до буџетските фондови се втора најзначајна ставка со учество од 42,1% во вкупните расходи, а во анализираниот период за оваа намена потрошени се 1.281 милион денари, односно 35,1% од вкупно предвидените.

3.2. Управување со јавниот долг

Државниот долг на Република Северна Македонија на крајот на К1 2020 година изнесува 4.579,4 милиони евра, односно 41,8% од проектираниот БДП за 2020 година, додека јавниот долг⁶, изнесува 5.559,9 милиони евра, односно 50,7% од БДП (Графикон 14). Притоа, во однос на крајот на 2019 година, учеството на државниот долг во БДП на крајот на К1 2020 година е повисоко за 1,6 п.п., а на јавниот долг за 1,8 п.п.

Графикон 14. Состојба на државен и јавен долг (во % од БДП)

Од аспект на каматната структура на државниот долг, на крајот на К1 2020 година односот на фиксната и варијабилната каматна стапка изнесува 76:24 соодветно (Графикон 15). Од аспект на валутната композиција, на крајот на К1 2020 година, долгот во домашна валута учествува со 26,8% во портфолиото на вкупниот државен долг, додека долгот деноминиран во странска валута учествува со 73,2%. Притоа, учеството на долгот во евра во вкупниот државен долг изнесува 67,8% (вклучувајќи ги и домашните државни хартии од вредност со девизна клаузула), специјалните права за влечење учествуваат со 4,3%, долгот во јапонски јени учествува со 0,9%, а долгот деноминиран во американски долари учествува со 0,2%.

На почетокот на 2020 година државата се задолжи со краткорочен заем кај домашни банки во износ од 132,9 милиони евра, којшто беше наменет за отплата/рефинансирање на дел од долгорочниот кредит во износ од 155 милиони евра.

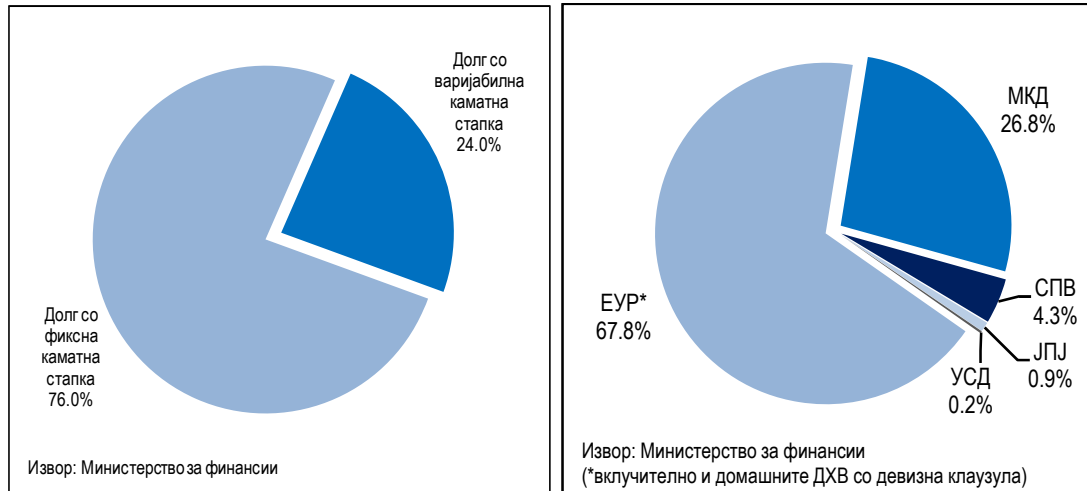
Понатаму, како резултат на новонастаната ситуација со вирусот Ковид-19 финансирањето на зголемените потреби се реализираше и е во фаза на реализирање преку:

- Задолжување кај Меѓународниот монетарен фонд (ММФ) преку инструментот за брзо финансирање, во износ од околу 176 милиони евра. Преку овој инструмент се овозможува исклучително брз и поволен пристап до финансиски средства од ММФ, во услови кога економија со здрави фундаменти е погодена од надворешен, неочекуван и привремен шок, каков што е пандемијата на вирусот ковид-19;
- Задолжување кај Светска банка за мерката за финансиска поддршка за ковид 19 во износ од 37 милиони евра;
- Заем од ЕУ за макро-финансиска поддршка во износ од 160 милиони евра;

⁶ Последните измени на Законот за јавен долг се донесоа во мај 2019 година („Службен весник“ бр.98/2019), и со овие измени негарантираниот долг се вклучи во дефиницијата за јавен долг

- Задолжување со еврообврзница во износ од 700 милиони евра. Рочноста на еврообврзницата е 6 години, додека каматната стапка по која е издадена изнесува 3,675%, што е втора најниска камата веднаш по еврообврзницата издадена во 2018 година;
- Задолжување на домашниот пазар на државни хартии од вредност заклучно со 30 јуни во нето износ од 180 милиони евра.

Графикон 15. Каматна (лево) и валутна структура на државниот долг во К1 2020 година

Кредитните агенции „Фич“ и „Стандард и Пурс“ го потврдија кредитниот рејтинг на Република Северна Македонија. „Фич“ ја оценува земјава со ББ+, но сега со негативен изглед поради глобалната пандемија, додека „Стандард и Пурс“ со ББ- со стабилен изглед.